

Lukemistavan vaikutus suomea toisena kielenä kirjoittavien sanastoon

Suomen kielen
sivuaineen tutkielma

Laatija:
Susanna Kaasinen

Ohjaaja:
Apulaisprofessori Ilmari Ivaska

27.4.2023
Turku

Sivuaineen tutkielma

Oppiaine: suomen kieli

Tekijä(t): Susanna Kaasinen

Otsikko: Lukemistavan vaikutus suomea toisena kielenä kirjoittavien sanastoon

Ohjaaja(t): Apulaisprofessori Ilmari Ivaska

Sivumäärä: 33 sivua

Päivämäärä: 27.4.2023

Tutkielmassani tutkin keväällä 2023 lukiassa suomea toisena kielenä opiskelevien opiskelijoiden tekstintuottamista. Tarkoituksena oli selvittää, vaikuttaako kirjan lukemistapa opiskelijoiden tuottamiin teksteihin. On todettu, että kielitaidon opettamisessa kuuntelulla on iso merkitys (Aponte-de-Hanna 2012; Toapanta 2022). Tästä syystä äänikirjojen käyttöä opetuksessa on syytä tutkia.

Vierailin kahdella eri lukion kurssilla keräämässä aineistoa. Opiskelijat kuuntelivat toisen novellin äänikirjasta ja toisen lukivat monisteesta. Kummankin lukemistavan jälkeen he kirjoittivat lukemastaan kirjoitelman.

Analysin aineistoa tutkimalla tekstien sanaston monimuotoisuutta TTR-arvon avulla. TTR-arvo (*type/token ratio*) kertoo, kuinka paljon opiskelija toistaa sanoja tekstissään (Jarvis 2017). Analysoin TTR-arvoja suhteessa kolmeen taustamuuttuun: lukemistottumuksiin, arvioituun kielitaitoon ja siihen, kumman lukemistavan opiskelijat kokivat motivoivammaksi.

Tutkimukseni tuloksista voidaan nähdä, että äänikirjana kuunnellusta novellista kirjoitettiin hieman enemmän sanoja ja sanasto oli monipuolisempaa. Tulokset osoittivat, että mitä enemmän opiskelija luki vapaa-ajallaan, joko äidinkielellään tai suomeksi, sitä monipuolisemmin hän kirjoitti tehtävään sanoja. Lisäksi mitä paremmin opiskelija arvioi osaavansa kieltä, sitä monipuolisemmin hän kirjoitti sanoja. Motivoivammaksi lukemistavaksi suurin osa opiskelijoista koki monisteen.

Tutkielmani tulosten perusteella voidaan todeta, että kirjan lukemistavalla voi olla vaikutusta kirjoitelmien sanaston monimuotoisuuteen. Voisikin olla jatkossa hyödyllistä tutkia äänikirjojen käyttöä suomen kielen opetuksessa enemmän.

Avainsanat: suomi toisena kielenä, lukeminen, sanaston monimuotoisuus, lukio-opetus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimuksen taustaa.....	4
1.2	Tutkimuskysymykset ja hypoteesit.....	5
1.3	Tutkielman rakenne.....	6
2	Teoreettinen tausta	7
2.1	Sanaston monimuotoisuus.....	7
2.2	Lukeminen ja kielen oppiminen.....	8
2.3	Kuuntelu ja kielen oppiminen.....	10
2.4	Aiemmat opetusmenetelmätutkimukset.....	11
3	Tutkimuksen toteutus	13
3.1	Tutkimusmenetelmä.....	13
3.2	Tutkimuksen aineisto.....	14
3.2.1	Tutkittavat.....	14
3.3	Tutkimuksen eettisyys.....	16
4	Analyysi	17
4.1	Sanaston monimuotoisuus.....	17
4.2	Lukutottumuksien ja arvioidun kielitaidon vaikutus sanaston monimuotoisuuteen ...	19
4.3	Motivaation vaikutus sanaston monimuotoisuuteen.....	21
5	Päätelmät	22
5.1	Novellin lukemistavan vaikutus sanaston monimuotoisuuteen.....	22
5.2	Lukutottumuksien ja arvioidun kielitaidon vaikutus sanaston monimuotoisuuteen ...	22
5.3	Motivaation vaikutus sanaston monimuotoisuuteen.....	23
5.4	Pohdinta.....	23
	Lähteet	26
	Liitteet	28
	Liite 1. Tutkimuslomake.....	28
	Liite 2. Tutkimussuostumuslomakkeet.....	32

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen taustaa

Äänikirjat ovat viime vuosina yleistyneet suuresti, ja niitä käytetään myös opetuksessa aiempaa enemmän. Haluankin tutkielmassani selvittää, miten äänikirjat ja perinteiset kirjat vaikuttavat suomea toisena kielenä opiskelevien tekstintuottamiseen. Kiinnostukseni aihetta kohtaan kumpuaa omista opinnoistani ja kiinnostuksestani kirjallisuutta kohtaan. Tutkielmani kautta haluan selvittää, miten kaunokirjallisuutta voidaan käyttää mahdollisimman toimivasti hyödyksi suomi toisena kielenä -opetuksessa. Tutkin lukioikäisten opiskelijoiden tekstintuottamista.

Olen laatinut oman tutkimusasetelmani aiempien tutkimusten pohjalta aiemmin kirjoittamassani tieteellisessä esseessä (Kaasinen 2020). Erilaisten oppimismenetelmätutkimusten kautta on selvää, että tutkimuksessani tulee tarkastella myös jollain tasolla menetelmien motivoivuutta, koska se on todettu merkittäväksi tekijäksi oppimisessa (Alisaari & Heikkola 2016; Su & Cheng 2014). Tästä syystä tutkimusasetelmastani löytyy myös lyhyt motivaatiota käsittelevä osuus.

Jarvisin (2013) mukaan leksikaalinen diversiteetti eli sanaston monimuotoisuus antaa kuvan siitä, miten taitavasti opiskelija käyttää opiskelemaansa kieltä. Hongon, Jarvisin & Vainion (2019) mukaan leksikaalisesta diversiteetistä on erotettavissa leksikaalisen rikkauden käsite, jolla tarkoitetaan tekstin eri sanojen määrää. Sanaston monimuotoisuuden tarkastelu antaa siis kuvan siitä, miten sujuvasti opiskelija kirjoittaa suomeksi. Tämän kautta pystyn tarkastelemaan opiskelijoiden tekstien leksikaalista diversiteettiä. Leksikaalinen diversiteetti antaa käytetyn sanaston kautta viitteitä siitä, miten paljon kirjan lukemistapa vaikuttaa opiskelijoiden tekstintuottamiseen.

Eri opetusta järjestävien tahojen opetussuunnitelmien mukaan kirjallisuuden tulee olla osa suomi toisena kielenä opetusta. Mitä korkeammalle opetuksen asteelle mennään, sitä laajemmin ja monipuolisemmin kirjallisuutta tulisi käyttää opetuksessa. Kirjallisuuden käsittelyn kautta oppilas saa kokemusta myös suomalaisesta kulttuurista ja monilukutaidosta. Perehdyn tarkemmin lukion opetussuunnitelman kaunokirjallisuuden käyttämisen vaatimukseen teoriaosiossa. (POPS 2014; LOPS 2019; Turun yliopiston opinto-opas 2022.)

1.2 Tutkimuskysymykset ja hypoteesit

Tutkimukseni pyrkii vastaamaan kysymyksiin:

1. Vaikuttaako novellin lukemistapa suomea toisena kielenään opiskelevan sanaston monimuotoisuuteen kirjoittamistehtävissä?
2. Vaikuttaako suomea toisena kielenään opiskelevan lukutottumukset tai arvioitu kielitaito hänen tuottamaansa sanaston monimuotoisuuteen?
3. Motivoiko jompikumpi, äänikirja tai perinteinen kirja, suomea toisena kielenään opiskelevia enemmän kuin toinen ja vaikuttaako tämä tekstintuottotehtävissä sanaston monimuotoisuuteen?

Tutkimuskysymyksieni kautta asetin kolme hypoteesia. Ensimmäinen hypoteesini on, että monisteesta luettu novelli vaikuttaa positiivisemmin suomea toisena kielenään opiskelevan tekstintuottoon. Monisteesta luetun novellin kautta kirjoittaminen voi olla helpompaa, koska tekstiin voi palata uudelleen. Lisäksi lukion opetussuunnitelman perusteet (jatkossa käytän tästä lyhennettä LOPS) (2019) määrittelee, että kaunokirjallisuutta ja toisten teksteihin viittaamista tulee opettaa opiskelijoille, joten tämä tapa käyttää kirjallisuutta on opiskelijoille jo ennestään tuttu.

Toinen hypoteesini on, että paljon lukevilla ja kielitaitonsa hyväksi arvioivilla sanaston monimuotoisuus on suurempaa kirjoittamistehtävissä. Kastarin (2019) tutkimuksessa on todettu, että aktiivinen lukeminen vaikuttaa opiskelijoiden lukukokemuksiin. Alisaaren ja Heikkolan (2016) tutkimuksessa paremman kielitaidon omaavat saivat parempia tuloksia, kun tutkittiin laulun kautta oppimista.

Kolmas hypoteesini on, että äänikirjana kuunneltu novelli motivoi opiskelijoita enemmän ja vaikuttaa positiivisesti sanaston monimuotoisuuteen. Alisaari (2016) on tutkinut opiskelijoita motivoivia opetusmenetelmiä ja huomannut motivoivan menetelmän antavan parempia oppimistuloksia. Esimerkiksi Alisaaren ja Heikkolan (2016) tutkimuksessa lauluryhmä sai parhaimmat tulokset ja kertoivat pitäneensä menetelmästä eniten.

1.3 Tutkielman rakenne

Seuraavaksi (luvussa 2) käsittelem tutkielmani kannalta olennaista teoriaa sanaston monimuotoisuudesta (luku 2.1), lukemisesta ja kielen oppimisesta (luku 2.2), kuuntelusta ja kielen oppimisesta (luku 2.3) sekä aiempia opetusmenetelmätutkimuksia (luku 2.4). Tämän jälkeen esittelen tutkielmani toteutusta (luku 3). Ensin esittelen oman tutkimusmenetelmäni (luku 3.1) ja aineistoni (luku 3.2), johon sisältyy myös tutkittavien esittely (luku 3.2.1). Lisäksi esittelen tutkimukseni eettiset näkökulmat (luku 3.3).

Tutkielman analyysiosiossa (luku 4) analysoin keräämästäni aineistosta sanaston monimuotoisuutta (luku 4.1) sekä tarkastelen lukutottumuksien ja arvioidun kielitaidon vaikutusta sanaston monimuotoisuuteen (luku 4.2). Lisäksi tarkastelen motivaation vaikutusta sanaston monimuotoisuuteen (luku 4.3).

Tutkielman toiseksi viimeisessä luvussa (luku 5) käsittelem saamiani tuloksia. Tarkastelen saamiani tuloksia tutkimuskysymysteni ja hypoteesieni kautta. Ensin tarkastelen miten novellin lukemistapa vaikuttaa vastaajien tekstien sanaston monimuotoisuuteen (luku 5.1). Tämän jälkeen tarkastelen vaikuttaako vastaajien lukutottumukset tai arvioitu kielitaito tekstien sanaston monimuotoisuuteen (luku 5.2). Tarkastelen myös motivaation vaikutusta tekstien sanaston monimuotoisuuteen (luku 5.3). Viimeiseksi pohdin tutkielmani tuloksia, luotettavuutta sekä teen jatkotutkimusehdotuksia (luku 5.4).

2 Teoreettinen tausta

2.1 Sanaston monimuotoisuus

Leksikaalisen diversiteetin eli sanastollisen monimuotoisuuden käsitettä on käytetty jo kauan, 1930-luvulta lähtien, mutta sen määritelmä on edelleen hyvin vakiintumaton ja riippuu aina tutkimuksen näkökulmasta (Honko ym. 2019). Kielenoppijoiden kirjoittamien tekstien sanaston monimuotoisuus kertoo, miten laaja heidän sanavarastonsa on. Lisäksi se kertoo siitä, miten taitavasti he käyttävät kyseistä kieltä. (Jarvis 2013.)

Aiemmassa tutkimuksessa käsitettä onkin käytetty sekä yksilö- että tekstinäkökulmasta. Sanaston monimuotoisuutta voidaan siis tarkastella yksilön tekstien sisällä tai useampien henkilöiden kirjoittamien tekstien välillä. Se, kuinka paljon puhuja käyttää toisteisesti samoja sanoja voi antaa käsitystä siitä, miten hän hallitsee kyseessä olevan kielen. (Honko ym. 2019.) Tutkielmani yhdistelee näitä kahta näkökulmaa. Toisaalta tarkastelen tekstien tasolla niiden sanastoa, mutta vertailen myös yksilöiden välisiä eroja tekstien sanaston kautta.

Hongon ja kumppaneiden (2019) tutkimuksessa sanaston monimuotoisuus on käsitteellisesti erotettu käsitteestä leksikaalinen rikkaus. Leksikaalisella rikkaudella tarkoitetaan tekstin eri sanojen määrää. Leksikaalinen rikkaus on kuitenkin yksi osa leksikaalista diversiteettiä. (Honko ym. 2019.) Tutkielmani tarkastelee sanastollista monimuotoisuutta nimenomaan leksikaalisen rikkauden näkökulmasta, mutta yhdistäen siihen eri taustamuuttujia.

Sanaston monimuotoisuuteen liitetään käsitykset sanaston syvyydestä ja leveydestä. Sanaston syvyydellä tarkoitetaan sanojen käyttämistä oikeassa tarkoituksessa ja mahdollisimman monipuolisesti. Sanaston leveydellä taas tarkoitetaan sitä, kuinka yleisiä tai harvinaisia käytetyt sanat ovat kohdekielessä, ja kuinka paljon eri sanoja käytetään. (Jarvis 2013.) Tutkielmassani ei tarkastella käytettyjen sanojen harvinaisuutta, oikeinkirjoitusta tai niiden tarkoituksellisuutta. Jos jossakin tekstissä on käytetty vain toisiinsa liittymättömiä sanalistoja, jätän ne pois tutkielmani aineistosta. Tarkoitukseni on siis keskittyä sanaston monimuotoisuuden tutkimiseen eri sanojen esiintyvyyden kautta.

Sanaston monimuotoisuutta on tutkittu paljon käyttämällä apuna sana-sane-suhteen määrittämistä tekstistä. Aion itsekin käyttää tutkielmani aineiston analyysissä apuna TTR-arvoa (type/token ratio). TTR-arvolla tarkoitetaan arvoa, joka saadaan jakamalla aineistossa esiintyvien eri sanojen määrä tekstin sanojen kokonaismäärällä. (Honko ym. 2019.) Kyseisen

arvon avulla saadaan tietoa siitä, kuinka paljon opiskelija toistaa samoja sanoja tekstissään. TTR-arvon laskemiseen on ollut kehitteillä myös automaattinen järjestelmä, mutta esimerkiksi kielen rakenteet, kuten taivutusmuodot, ovat hankaloittaneet sen kehittämistä. (Jarvis 2017.) Tämän takia analysoin aineistoni manuaalisesti.

TTR-arvon heikkous on se, että se on hyvin riippuvainen tekstien pituudesta. Lyhyemmissä teksteissä harvemmin toistetaan samoja sanoja. Tälle ratkaisuksi on esitetty esimerkiksi samanpituisten aineistojen käyttöä. (Honko ym. 2019.) Tämän lisäksi TTR-arvoa on yritetty muuttaa vaihtelulle vähemmän herkäksi. TTR-arvoa on myös verrattu eri pituisilla teksteillä ja pyritty saamaan selville, kuinka säännöllisesti tekstissä toistetaan samoja sanoja. (Covington & McFall 2010.)

Covington ja McFall (2010) ovat kehittäneet MATTR-arvon (*moving-average type-token ratio*). Tässä arvossa kyse on siitä, että valitaan tietty sanamäärä, esimerkiksi 500 sanaa, ja lasketaan TTR-arvo sille välille. Tämän jälkeen samaa toistetaan tekstin loppuun asti. Näin saatuja TTR-arvoja voidaan vertailla myös tekstin sisällä. MATTR-arvon rajoitteena on se, että tutkijat ovat määritelleet sopivaksi väliksi, jonka välein TTR-arvo lasketaan, 100–500 sanaa. Näin ollen analysoitavan tekstin tulisi olla vähintään muutaman sadan sanan mittainen. (Covington & McFall 2010.)

Pelkän TTR-arvon sijaan olisikin hyödyllisintä käyttää useampia eri mittareita sanaston monimuotoisuuden selvittämisessä (Jarvis 2013). Omassa tutkielmassani tähän osaltaan vastaa taustamuuttujien käyttö sekä sanamäärien tarkastelu TTR-arvon lisänä. Otan TTR-arvon rajoitteet huomioon tuloksia analysoidessani.

2.2 Lukeminen ja kielen oppiminen

Kastarin (2019) tutkimuksessa tarkastellaan S2-oppijoiden kokemuksia suomen kielen oppimisesta selkokirjojen avulla. Tutkimuksessa havaittiin, että selkomukautettu kirjallisuus auttoi tutkittavia oppimaan uutta sanastoa, rakenteita ja uusia kielenkäytön muotoja. Kirjoista keskustelu nostetaan myös suureksi tekijäksi kielen oppimisessa. Tutkimuksessa havaittiin, että aktiivinen lukeminen vaikutti tutkittavien kokemuksiin kirjojen lukemisesta. (Kastari 2019.)

Tällä hetkellä käynnissä oleva Tuntemattomalla päähän (TuPä) -hanke pyrkii lisäämään kaunokirjallisuuden käyttöä suomen kielen opetuksessa. Hankkeessa mukana olevat tutkijat ovat kehittäneet lukupiirimenetelmää, jonka avulla suomea toisena kielenä opiskelevat saisivat enemmän kaunokirjallisia kokemuksia opetuksessaan. Hankkeen pilottilukupiirissä oli mukana kotoutumiskoulutuksessa olevia kielenoppijoita, joiden kielitaitotaso oli B2-tasosta ylöspäin. Lukupiirissä luettiin teosta yhtä aikaa muiden kanssa ja keskusteltiin teoksen herättämistä ajatuksista ja siitä mitä kirjasta voi oppia. (Kekki & Jytilä 2021.)

Tuntemattomalla päähän -hankkeessa keskustelu nousi tärkeimmäksi asiaksi lukupiirikerroilla. Tähän liittyen omin sanoin kirjan tapahtumista kertominen koettiin oppimista edistäväksi tekijäksi. Hankkeen tuloksissa voidaan huomata oppimisen olevan yhteisöllistä ja paikkasidonnaista. Kirjavalinnan kautta lukupiiristä saatiin tehtyä yllirajainen lukukokemus. Lukupiirissä luettavaksi kirjaksi oli valittu Johanna Sinisalon *Ennen päivänlaskua ei voi*. Kirja valittiin sen monitulkintaisuuden ja kulttuurisista normeista poikkeamisen takia. (Jytilä & Kekki 2022.)

Lukion opetussuunnitelman perusteissa (2019) mainitaan, että suomi toisena kielenä -opetuksen tulee pyrkiä opiskelijan monikielisen identiteetin syventämiseen. Lisäksi opetussuunnitelmassa mainitaan, että opetus pyrkii vahvistamaan opiskelijoiden kulttuurin ja kirjallisuuden tuntemusta sekä monilukutaitoa. Opetussuunnitelman perusteissa painotetaan erityisesti pitkien kaunokirjallisten tekstien lukemista. Perusteissa mainitaan myös, että opiskelijan tulee oppia käyttämään muiden kirjoittamia tekstejä oman kirjoittamisensa pohjana. Tekstilajeja tulee käyttää opetuksessa monipuolisesti. (LOPS 2019.)

Lukion opetussuunnitelman tavoitteissa mainitaan, että opiskelijan tulee:

”kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistoaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja” (LOPS 2019, 107.)

Lukion opetussuunnitelman tavoitteissa mainitaan myös, että opiskelijan tulee:

”kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä” (LOPS e-perusteet, 2019.)

Kirjallisuutta kehoitetaan käyttämään monipuolisesti ja ikätasolle sopivasti opiskelun aikana. Sitaatissa mainitaan myös puhutut tekstit, joten äänikirjojen käyttö voisi olla perusteltua myös lukiossa. Lukion opetussuunnitelman perusteissa (2019) tekstien tulkitseminen ja kirjoittaminen mainitaan jo ensimmäisen moduulin kohdalla. Näin ollen oma tutkielmani tarttuu suomi toisena kielenä- opetuksen kannalta erittäin tärkeään osa-alueeseen.

2.3 Kuuntelu ja kielen oppiminen

Toisen kielen oppimisessa kuuntelu on nähty tärkeänä osa-alueena vasta 1970-luvun jälkeen. Ennen tätä kuuntelu nähtiin vain kielen vastaanottamisen välineenä, eikä sen ajateltu vaikuttavan kielen oppimiseen. Kuuntelu on kognitiivinen prosessi, jossa kuulija opettelee kuulemaan eri äänteiden eroja sekä tunnistamaan eri sanoja ja erilaisia lauserakenteita. Kuulijan täytyy itse valita, mikä on kuuntelun kannalta olennaista tietoa. Tähän liittyy myös lyhytkestoisen muistin käyttö. Lyhytkestoisen muistin kautta kuulija suodattaa sen kuulotiedon, jonka haluaa siirtää pitkäkestoiseen muistiin. (Aponte-de-Hanna 2012.)

Opettajan rooli kuuntelemisen opettamisessa on suuri. Opettajan tulee kertoa ja osoittaa oppijoille, mikä kuunneltavasta tiedosta on säilyttämisen arvoista. Tätä varten opettajan tulee selvittää, mikä on oppijan kuuntelustrategia. Tämän jälkeen opettaja voi ohjata kuunteluprosessia esimerkiksi kysymysten kautta. (Aponte-de-Hanna 2012.) Alisaari (2016) on väitöskirjassaan pohtinut opiskelijoille motivoivien oppimisen keinojen käyttöä. Hän mainitsee, että opettajan tulee ottaa huomioon myös opiskelijan motivaatio valittua opetusmenetelmää kohtaan (Alisaari 2016).

Oppijan kuuntelun kautta oppimiseen vaikuttaa huomion kiinnittyminen kuunteluun, kielenkääntämisentaidot sekä kontekstin ymmärtäminen. Onkin tärkeää, että oppijalla on mahdollisuus suunnitella kuuntelua etukäteen, jotta hän pystyy kiinnittämään huomiotaan oikeisiin asioihin. On todettu, että vertaisten kanssa kuuntelusta keskustelu johtaa parempiin oppimistuloksiin. (Toapanta 2022.) Alisaaren (2016) väitöskirjassa tarkasteltiin laulujen kuuntelun vaikutusta opiskelijoiden kirjoittamisen sujuvuuteen. Väitöskirjassa tarkasteltiin myös opettajien suhtautumista kyseiseen opetusmenetelmään. Pääosin opettajat näkivät laulut hyvänä kielen oppimisen menetelmänä. (Alisaari 2016.) Opettajien suhtautumista äänikirjoihin opetuksessa ei ole tutkittu aiemmin.

2.4 Aiemmat opetusmenetelmätutkimukset

Opetusmenetelmätutkimusta on tehty aiemmin melko runsaasti, mutta äänikirjojen vaikutusta suomea toisena kielenä opiskelevien oppimiseen ei ole tarkasteltu vielä paljoa. Tästä syystä suurin osa aiemmista tutkimuksista, joihin tässä luvussa viitataan, on pikemminkin opetusmenetelmätutkimusta, eikä kirjan lukemistavan vaikutuksen tutkimusta.

Alisaari ja Heikkola (2016) ovat tutkimuksessaan tarkastelleet, miten laulaminen vaikuttaa suomea toisena kielenään opiskelevien kirjoittamiseen. Heidän tutkimuksessaan osallistujat oli jaettu kolmeen ryhmään, joista yksi kuunteli lauluja, yksi lauloi lauluja ja yksi käytti rytmiiikkaa opiskelun apuna. Heidän tutkimuksessaan käytettiin myös alku- ja lopputestauksia, joissa opiskelijoita pyydettiin kirjoittamaan tarina kuvasarjan pohjalta. Tutkimuksessa havaittiin, että lauluryhmän vastauksien sanamäärät kasvoivat eniten. Seuraavaksi eniten sanamäärät kasvoivat kuunteluryhmässä ja vähiten ne kasvoivat rytmiryhmässä. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös opiskelijoiden motivaatiota käytettyjä menetelmiä kohtaan ja havaittiin, että suurin osa opiskelijoista piti käytetyistä menetelmistä. Eniten opetusmenetelmästä piti lauluryhmä. (Alisaari & Heikkola 2016.)

Sun ja Chengin (2014) tutkimuksessa selvitettiin, kuinka oppilaat oppivat hyvin suunniteltujen mobiiliteknologioiden avulla tiedeaineita koulussa. Tässäkin oppimismenetelmätutkimuksessa hyödynnettiin alku- ja lopputestausta, joiden avulla saatiin kuva oppilaiden oppimisesta. Tässä tutkimuksessa oli kolme ryhmää, joiden oppimista tarkasteltiin erikseen: ryhmä, jossa käytettiin hyönteisistä tehtyä GPS-pohjaista mobiiliapplikaatiota, ryhmä, jossa käytettiin kyllä älypuhelin opetuksessa, mutta hieman eri tavalla ja ryhmä, jossa käytettiin perinteisiä opetusmenetelmiä, eikä lainkaan mobiiliteknologioita opetuksessa. Tutkimuksessa havaittiin mobiiliteknologian käytön tuottavan parempaa oppimista kuin kontrolliryhmässä, jossa teknologiaa ei käytetty. (Su & Cheng 2014.) Tämän tuloksen perusteella voisi ajatella, että äänikirjat ja teknologian mahdollistama kuuntelu voisi tuottaa parempia oppimistuloksia.

Rantasen (2011) tutkimuksessa tarkasteltiin Ekapeli-Maahanmuuttaja-pelin vaikutusta maahanmuuttajaoppilaiden oppimiseen. Oppilaat pelasivat Ekapeli-Maahanmuuttaja-peliä ja heidän osaamistaan mitattiin kynä-paperi-testeillä. Tutkimuksessa todettiin, että jo ennestään hyvin ääniteitä osaavat oppilaat eivät hyötyneet pelin pelaamisesta kovinkaan paljoa.

Kohtalaisesti ääniteitä osaavat taas onnistuivat parantamaan tuloksiaan nopeasti peliä pelaamalla. Huonosti ääniteitä osaavat joutuivat käyttämään aikaa pelin parissa paljon enemmän kuin muut ryhmät, jotta tulokset paranivat. (Rantanen 2011.)

Näiden vertailevien tutkimusasetelmien kautta olen laatinut myös oman tutkimusasetelmani aiemmin tekemässäni tieteellisessä esseessä. Vertailevassa tutkimuksessa on tärkeää, että huomioidaan kaikki mahdolliset taustamuuttujat ja muodostetaan vertailtavat ryhmät niiden perusteella. (Kaasinen 2020.) Tutkielmassani kaikki tutkielmaan osallistuvat sekä kuuntelivat että lukivat tekstin, joten vertailtavat ryhmät ovat koostumukseltaan samanlaisia. Silti tutkimukseen voi vaikuttaa myös ryhmien sisäiset erot, kuten esimerkiksi keskittyminen. Olen muodostanut omat taustamuuttujani tutkielmalleni olennaisista taustamuuttujista; arvioidusta kielitaidosta, lukutottumuksista ja motivaatiosta lukemistapaa kohtaan.

3 Tutkimuksen toteutus

3.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusasetelmani on seuraavanlainen. Tutkittavana joukkona on kaksi suomi toisena kielenä -opiskelijoiden ryhmää, jotka opiskelevat noin 700 oppilaan lukiossa. Opiskelijoiden kielitaito vaihteli. Toteutin tutkimukseni tammikuussa 2023 vieraillemalla yhdellä kummankin opetusryhmän oppitunnilla. Oppitunnit kestivät 75 minuuttia ja niiden aikana sekä kuunneltiin että luettiin teksti. Opiskelijoille ei tehty interventiota edeltävää testausta tekstintuottamisesta.

Tutkimuslomake löytyy liitteenä tutkielman lopusta (Liite 1). Lomakkeessa oli aluksi muutama kysymys oppilaiden kielitaidosta ja lukutottumuksista, avoimet kohdat kirjoitelmia varten sekä lopuksi muutama kysymys siitä, kumpi lukemisen tavoista oli mieluisampi ja helpompi. Kirjoitelmien tehtävänannoksi olin antanut vapaamuotoisen kirjoitelman. Olin kuitenkin laittanut tehtävänantoon vinkiksi, että kirjoitelmassa voi käsitellä esimerkiksi juonta, henkilöitä, tapahtumapaikkaa sekä novellin aihetta ja teemaa.

Oppilaille jaettiin tutkimuslomakkeet ja he saivat ensin täyttää monisteen ensimmäisellä sivulla olevat taustatiedot, joissa kysyttiin kielitaidosta ja lukutottumuksista. Valitsin opiskelijoille kuunneltavaksi Vilja-Tuulia Huotarisen novellin *Se on lahja, joka on ihmisen sisällä*. Novelli löytyy *Heistä tuli taiteilijoita* -novellikokoelmasta. Opiskelijat saivat ensin kuunnella novellin äänikirjasta, jonka jälkeen he kirjoittivat siitä kirjoitelman. Novelli kuunneltiin kahteen kertaan ja opiskelijat saivat toisen kuuntelukerran aikana aloittaa kirjoittamaan vastaustaan.

Luettavaksi valitsin Harry Salmenniemen novellin *Ihminen*. Se löytyy Päivi Haanpään ja Marika Riikosen toimittamasta *Tusina*-novellikokoelmasta. Opiskelijat saivat äänikirjasta kirjoitetun tekstin kirjoitettuaan monistetun novellin luettavaksi ja kirjoittivat myös siitä kirjoitelman. Monistetta opiskelijat saivat pitää apunaan koko sen ajan, kun tekivät kirjoitelmaa.

Novellivalintoihin vaikutti novellin pituuden lisäksi niiden aiheet ja teemat. Kummassakin novellissa sivuttiin samantyyppisiä teemoja ihmisyydestä. Opiskelijoille on painotettu tutkimuksen alussa, ettei tutkimus vaikuta arvosanoihin millään tavalla. Lopuksi opiskelijat vastasivat vielä tutkimuslomakkeen lopussa olleisiin kysymyksiin siitä, kumman lukemisen tavan he kokivat helpommaksi ja motivoivammaksi.

Vastauksista aion tarkastella sanaston monimuotoisuutta TTR-arvon avulla. En kiinnitä aineiston analyysissä huomiota siihen, onko sanaa taivutettu väärin. Tämän jälkeen aion tarkastella eri taustamuuttujien: kielitaito, lukutottumukset ja motivaatio, vaikutusta sanastolliseen monimuotoisuuteen teksteissä.

3.2 Tutkimuksen aineisto

Tutkimukseni aineistona toimivat lukioikäisten suomea toisena kielenään opiskelevien opiskelijoiden kirjoittamat kirjoitelmat novelleista, jotka he kuuntelevat ja lukevat.

Kirjoitelmien tehtävänantona oli kirjoittaa omin sanoin, mitä novellissa käsiteltiin. Vinkkinä mainitsin, että kirjoitelmissa voi käsitellä esimerkiksi novellin juonta, henkilöitä, tapahtumapaikkaa sekä aihetta ja teemaa. Lisäksi aineistona toimii kysymykset opiskelijoiden lukutottumuksista, kielitaidosta ja siitä, kumman lukemisen tavan he kokivat helpommaksi ja motivoivammaksi. Tarkoitukseni on vertailla, näkyykö erilaisilla lukemisen tavoilla luetuista novelleista kirjoitetuissa teksteissä eroja sanaston monimuotoisuudessa.

3.2.1 Tutkittavat

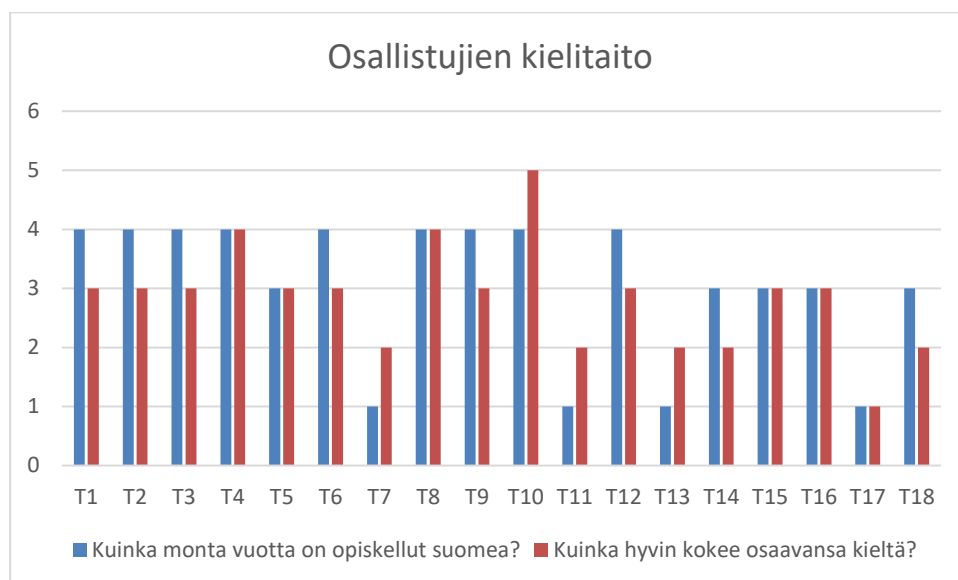
Tutkimukseeni osallistui 22 lukioikäistä opiskelijaa kahdelta eri lukion kurssilta.

Tutkimukseni kannalta ei ole tarpeellista erotella kumman kurssin opiskelijoita osallistujat olivat. Toisen kurssin osallistujista osa oli opiskellut suomen kieltä vasta hyvin vähän aikaa, eivätkä he vastanneet lomakkeen kirjoittamistehtäviin mitään, joten rajasin heidän vastauksensa pois tutkimuksestani. Rajasin aineistosta pois myös yhden englanniksi tehtäviin vastanneen opiskelijan vastauksen. Näiden jälkeen tutkimusaineistooni jäi 18 opiskelijan vastaukset.

Kuviosta 1 nähdään, kuinka kauan opiskelijat ovat opiskelleet suomen kieltä. Opiskelijoiden vastausvaihtoehdot tähän olivat: alle vuoden (kuvion arvo 1), vuoden (kuvion arvo 2), kaksi vuotta (kuvion arvo 3) ja yli kaksi vuotta (kuvion arvo 4). Lisäksi opiskelijat arvioivat omaa osaamistaan asteikolla 1–5, jossa arvo 1 tarkoittaa huonoa kielitaitoa ja 5 hyvää kielitaitoa.

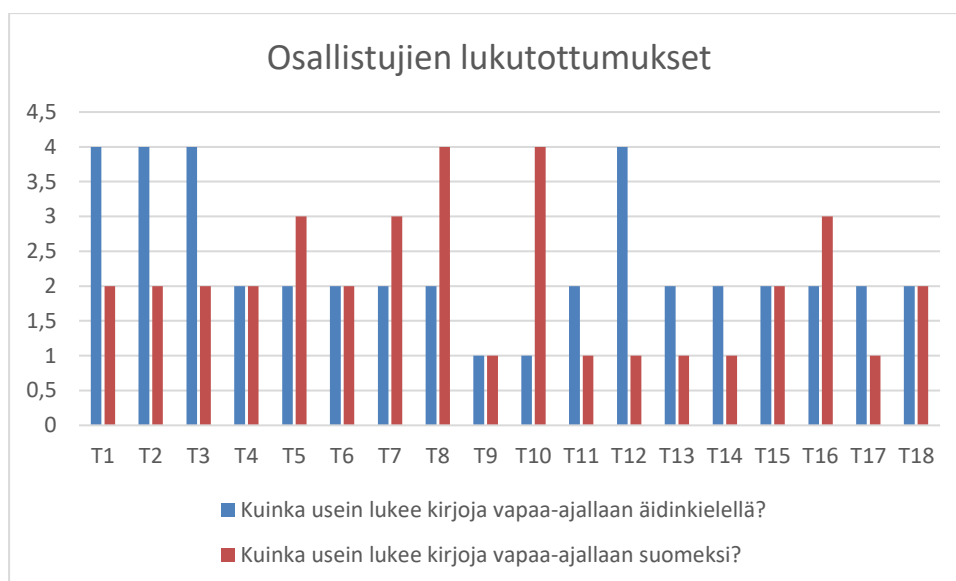
Kuviosta 1 voikin nähdä, että suurin osa opiskelijoista arvioi oman kielitaitonsa keskitasoiseksi. Suurin osa keskitasoiseksi itseään kuvaillut oli myös opiskellut suomea vähintään kaksi vuotta. Tutkimusjoukossa oli neljä vastaajaa, jotka arvioivat kielitaitonsa

matalammaksi ja he olivat myös opiskelleet suomea enintään vuoden verran. Kysyin arvioidun kielitaidon lisäksi opiskeluvuodet, koska koen, että pelkkä oma arvio ei anna suoraan kuvaa opiskelijoiden kielitaidosta.

Kuvio 1. Osallistujien kielitaito.

Opiskelijoilta kysyttiin myös heidän lukutottumuksistaan. Kuviosta 2 voidaan nähdä, kuinka usein opiskelijat kertoivat lukevansa kirjoja omalla äidinkielellään ja suomeksi. Opiskelijat arvioivat lukemistaan asteikolla 1–4, jossa arvo 1 tarkoittaa ei ollenkaan, arvo 2 harvoin, arvo 3 kerran kuussa ja arvo 4 useammin kuin kerran kuussa. Kuviosta 2 voidaan nähdä, että suurin osa opiskelijoista kertoi lukevansa kirjoja omalla äidinkielellään harvoin. Suomeksi opiskelijoista suurin osa luki kirjoja harvoin tai ei ollenkaan. Yleisten lukutottumusten lisäksi tutkimuslomake sisälsi kysymyksen siitä, kuunteleeko opiskelija äänikirjoja vapaa-ajallaan. Tähän opiskelijoista vastasi myöntävästi vain viisi.

Kuvio 2. Osallistujien lukutottumukset.

3.3 Tutkimuksen eettisyys

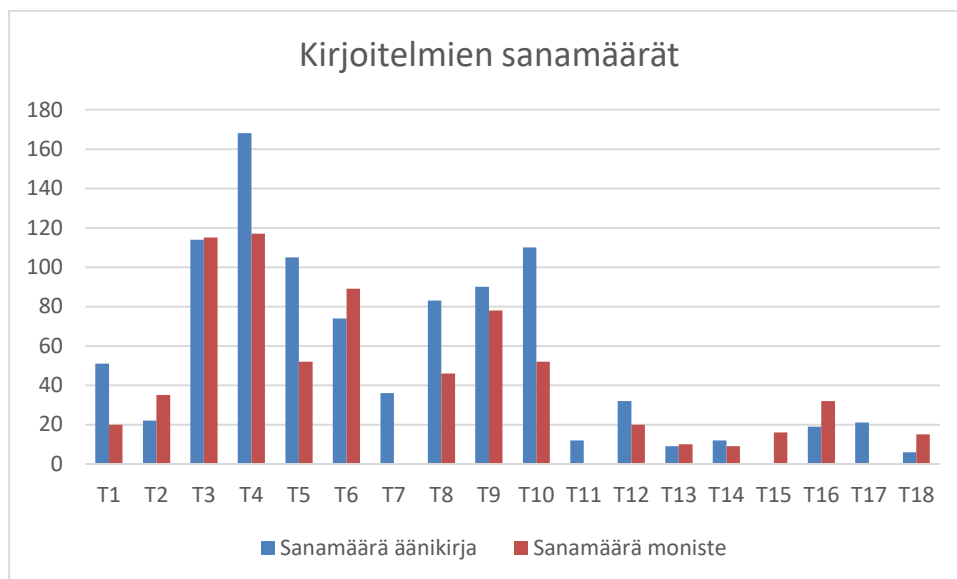
Tutkimuksessa kunnioitettiin tutkittavien itsemääräämisoikeutta ja ihmisarvoa, joten tutkimukseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja tutkimuksen sai keskeyttää milloin tahansa, eikä syytä tarvinnut minulle ilmaista. Tutkittavilta kerättiin tutkimuksen alussa tutkimussuostumukset, joista käy ilmi, mitä tutkimuksessa tarkastellaan ja miten se toteutetaan. (TENK 2019.) Tutkimussuostumuslomake löytyy liitteenä tutkielman lopusta (Liite 2).

Koska tutkimukseni koski alaikäisiä lapsia, kysyin tutkimussuostumuksen myös huoltajilta. Jos huoltaja oli antanut suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen, mutta opiskelija ei halunnut osallistua, hänellä oli oikeus kieltäytyä tutkimuksesta. (TENK 2019.)

Tutkimussuostumuslomakkeen laadin sekä suomeksi että englanniksi, jotta huoltajat ymmärtäisivät tutkimukseni tarkoitusta paremmin. Vastaajilta ei kerätty mitään tunnistetietoja, koska tutkimus tehtiin yhden oppitunnin aikana ja kaikki vastaukset kerättiin samalle tutkimuslomakkeelle. Näin ollen ei tarvinnut kerätä mitään tunnistettavia tietoja, kuten opiskelijoiden nimiä.

4 Analyysi

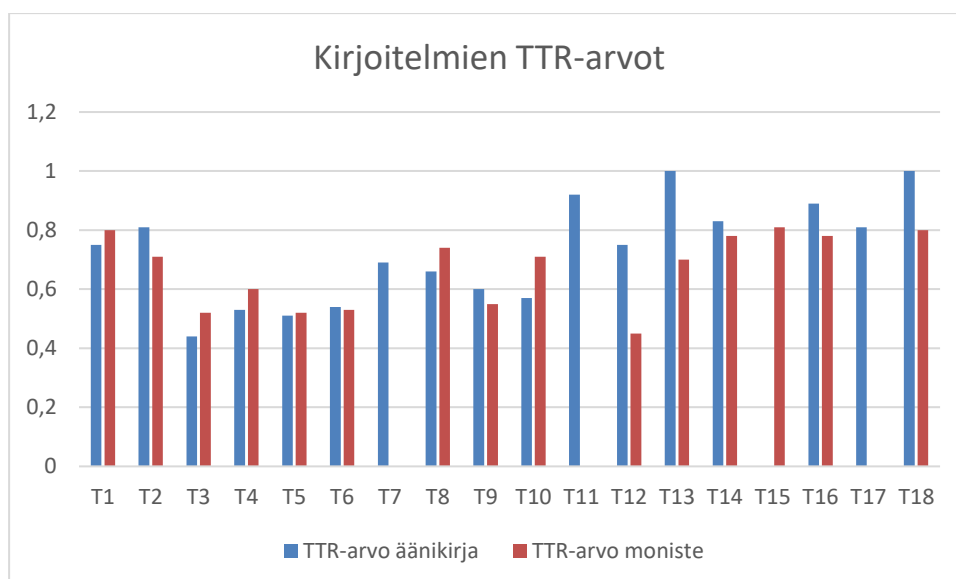
4.1 Sanaston monimuotoisuus

Kuvio 3. Kirjoitelmien sanamäärät.

Kuviosta 3 nähdään, kuinka paljon sanoja kukin opiskelijan teksti sisälsi. Äänikirjasta kirjoitettujen kirjoitelmien sanamäärien keskiarvo oli 53,56 sanaa, mediaani 34 sanaa ja keskihajonta oli 47,02. Monisteesta kirjoitettujen kirjoitelmien sanamäärien keskiarvo oli 39,22 sanaa, mediaani 26 sanaa ja keskihajonta oli 36,87. Tästä voikin päätellä, että ryhmässä oli hyvin eri tasoisia kirjoittajia.

Eniten sanoja sisältävä teksti oli kirjoitettu äänikirjasta ja siinä oli käytetty 168 sanaa. Monisteesta kirjoitetussa kirjoitelmassa oli enimmillään 117 sanaa. Osa opiskelijoista oli jättänyt toiseen kirjoitelmista vastaamatta kokonaan. Äänikirjana kuunnellusta novellista oli kirjoitettu useammin enemmän sanoja kuin monisteesta luetusta. Kuviosta 3 voidaan nähdä yksilöitä tarkasteltaessa, että tekstien sanamäärät vaihtelivat paljon opiskelijoiden omienkin tekstien välillä.

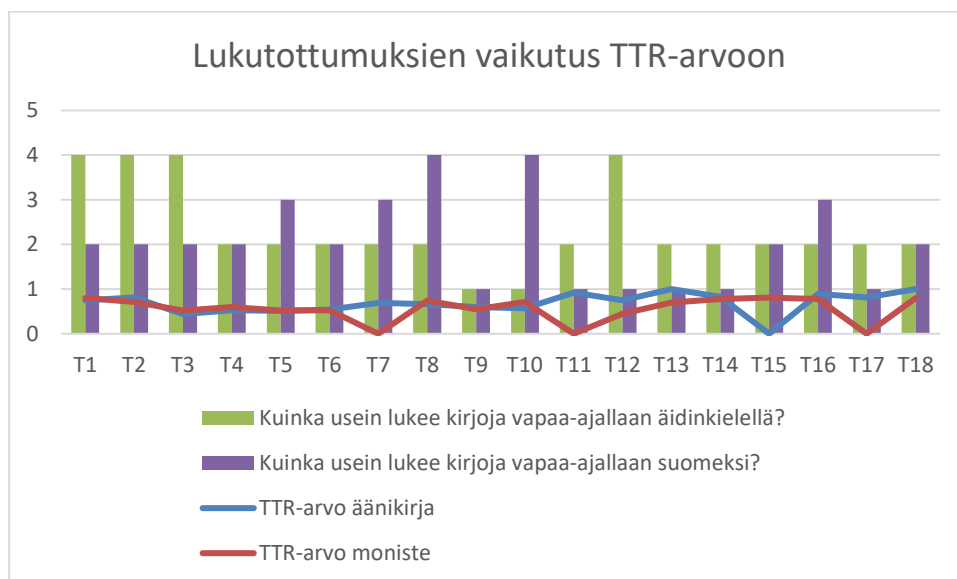
Kuvio 4. Kirjoitelmien TTR-arvot.

Kuviosta 4 voidaan nähdä kirjoitelmien sanamääristä lasketut TTR-arvot. Erot TTR-arvoissa eivät olleet välttämättä suuria. Esimerkiksi yhdellä opiskelijalla (T2) äänikirjasta kirjoitetun tekstin TTR-arvo oli 0,81 ja monisteesta kirjoitetun 0,71. Samoin toisella opiskelijalla (T9) äänikirjasta kirjoitetun tekstin TTR-arvo oli 0,6 ja monisteesta kirjoitetun 0,55.

Kuudella opiskelijalla sanaston monimuotoisuus oli suurempaa monisteesta kirjoitettaessa. Kuviosta 4 voidaan nähdä, että eräällä opiskelijalla (T8) äänikirjasta kirjoitetun tekstin TTR-arvo oli 0,66 ja monisteesta kirjoitetun 0,74. Samoin toisella opiskelijalla (T10) äänikirjasta kirjoitetun tekstin TTR-arvo oli 0,57 ja monisteesta kirjoitetun 0,71. Neljältä opiskelijalta puuttui toinen kirjoitelma kokonaan. Kolmelta puuttui monisteesta kirjoitettu teksti ja yhdeltä kuunnellusta novellista kirjoitettu teksti.

Kun verrataan Kuviota 4 Kuvioon 3 voidaan huomata, että, mitä pidempi teksti on, sitä matalampi TTR-arvo tekstillä on. Tämä johtuu siitä, että lyhyemmissä teksteissä käytettiin lähinnä pelkästään eri sanoja, kun taas pidemmissä teksteissä käytettiin samoja sanoja useampia kertoja. Kuviota tulkittaessa täytyy siis ottaa huomioon, että kirjoitelmat, joissa oli hyvin vähän sanoja eivät anna tässä tapauksessa realistista kuvaa opiskelijan sanaston monimuotoisuudesta.

4.2 Lukutottumuksien ja arvioidun kielitaidon vaikutus sanaston monimuotoisuuteen

Kuvio 5. Lukutottumuksien vaikutus TTR-arvoon.

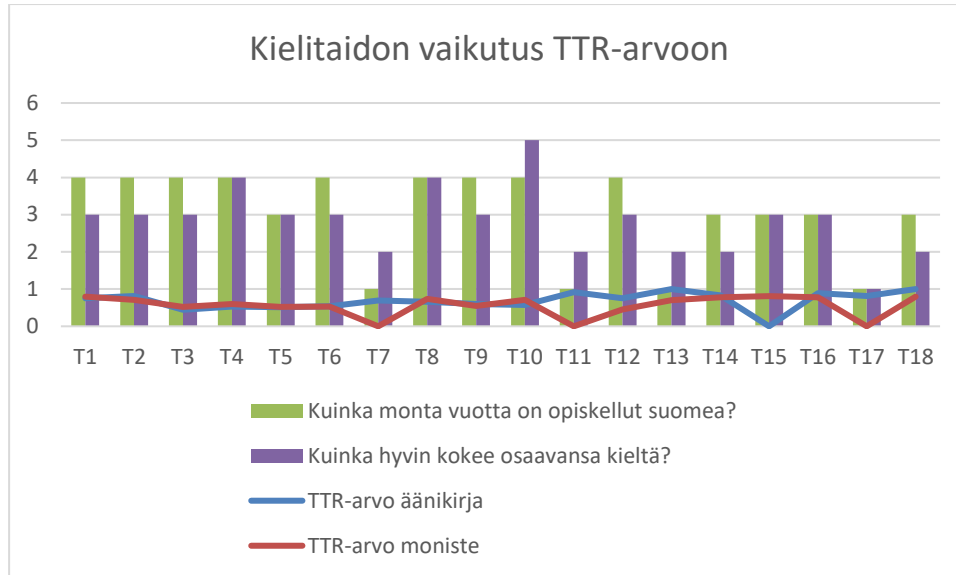
Kuviosta 5 voidaan huomata, että opiskelijoiden lukutottumukset näyttivät vaikuttavan tekstien TTR-arvoon. Kuviossa täytyy huomioida, että TTR-arvo ei voi saada arvoja kuin 0 ja 1 väliltä. Näin ollen kuviota pitää tulkita siten, että mitä lähempänä TTR-arvo on 1, sitä korkeampi se on.

Opiskelijoiden äidinkielellä lukemisen keskiarvo oli 2,33, mediaani oli 2 ja keskihajonta 0,94. Opiskelijoiden suomeksi lukemisen keskiarvo oli 2,06, mediaani oli 2 ja keskihajonta oli 0,97. Useimmat opiskelijoista siis lukivat äidinkielellään harvoin, mutta kuitenkin hieman enemmän kuin suomeksi.

Kuviosta 5 voidaan nähdä, että jos opiskelija luki kirjoja joko äidinkielellään tai suomeksi, oli hänen tekstiensä sanaston monimuotoisuus suurempaa. Esimerkiksi yhdellä opiskelijalla (T8) TTR-arvo äänikirjasta oli 0,66 ja monisteesta oli 0,74. Opiskelija (T8) oli kertonut lukevansa äidinkielellään usein ja suomeksi harvoin.

Mielenkiintoista oli kuitenkin huomata, että joukossa oli myös yksi opiskelija (T9), joka vastasi, ettei lue ollenkaan ja sai TTR-arvoksi äänikirjasta 0,6 ja monisteesta 0,55. Muut vähän kirjoja lukevat opiskelijat kirjoittivat joko hyvin vähän sanoja tai heidän TTR-arvonsa

oli matalampi. Tässäkin kuviossa täytyy ottaa huomioon, että korkeimmat TTR-arvot eivät ole suoraan verrattavissa lukutottumuksiin, koska kyseiset tekstit olivat hyvin lyhyitä.

Kuvio 6. Kielitaidon vaikutus TTR-arvoon.

Kuviosta 6 huomataan, että kielitaito näyttäisi vaikuttavan opiskelijoiden tekstien TTR-arvoon. Tämänkin kuvion tulkinnassa on huomioitava, että TTR-arvo voi saada arvoja 0 ja 1 väliltä. Opiskelijoiden opiskeluvuosien arvojen keskiarvo oli 3,06. Opiskeluvuosien mediaani oli 3,5 ja keskihajonta 1,18. Tämä tarkoittaa siis sitä, että suurin osa opiskelijoista oli opiskellut suomea vähintään kaksi vuotta (arvo 3). Opiskelijoiden koetun kielitaidon keskiarvo oli 2,83, mediaani 3 ja keskihajonta 0,90. Opiskelijat siis kokivat osaavansa suomea keskitasoisesta tai hieman sen alle.

Jos opiskelija oli opiskellut kieltä pidempään, hänen tekstinsä sanasto oli monimuotoisempaa. Esimerkiksi yhdellä opiskelijalla (T8) TTR-arvo äänikirjasta kirjoitetusta tekstistä oli 0,66 ja monisteesta kirjoitetusta tekstistä oli 0,74. Kyseinen opiskelija oli kertonut opiskelleensa suomea yli kaksi vuotta (arvo 4) ja osaavansa kieltä hyvin (arvo 4). Jos opiskelija ei ollut opiskellut kieltä kovin pitkään tai ei kokenut osaavansa kieltä kovin hyvin, tekstien sanaston monimuotoisuus oli pienempää. Esimerkiksi eräällä opiskelijalla (T7) TTR-arvo äänikirjasta kirjoitetusta tekstistä oli 0,69 ja monisteesta hän ei ollut kirjoittanut tekstiä lainkaan. Opiskelija oli kertonut opiskelleensa suomen kieltä alle vuoden (arvo 2) ja osaavansa kieltä hieman keskitasoa heikommin (arvo 2).

Korkeimmat TTR-arvot eivät ole verrattavissa suoraan oikeaan sanaston monimuotoisuuteen, koska ne esiintyivät hyvin lyhyissä teksteissä. Ne arvot kertovat enemmänkin siitä, että opiskelija osasi muutamia sanoja hyvin ja kirjoitti ne tekstiinsä. Esimerkiksi tekstissä 11 oli kaksitoista sanaa ja tekstissä 13 seitsemän sanaa, joista suurin osa tai kaikki olivat eri sanoja.

4.3 Motivaation vaikutus sanaston monimuotoisuuteen

Vastaajilta kysyttiin kyselylomakkeessa, pitivätkö he enemmän äänikirjana kuunnellusta tekstistä vai monisteesta luetusta tekstistä. Vastaajista neljätoista kertoi pitävänsä enemmän monisteesta, yksi ei tiennyt kummasta piti enemmän ja kolme kertoi pitävänsä enemmän äänikirjasta. Monisteesta lukemisesta pidettiin siis selkeästi enemmän.

Vastaajilta kysyttiin myös kumman, äänikirjasta kirjoittamisen vai monisteesta kirjoittamisen, vastaajat kokivat helpommaksi. Vastaajista yksitoista kertoi kirjoittamisen olevan helpompaa monisteesta ja seitsemän kertoi äänikirjasta kirjoittamisen olevan helpompaa. Tässä kysymyksessä vastaukset jakautuivat tasaisemmin, mutta moniste koettiin jonkin verran helpommaksi.

Viimeiseksi vastaajilta kysyttiin tekstien ymmärtämisestä. Tähän kaksitoista vastaajista vastasi, että monisteen ja kuusi äänikirjan. Moniste koettiin siis helpommin ymmärrettävänä. Vastauksien perusteella suurin osa opiskelijoista koki monisteen paremmaksi vaihtoehdoksi.

5 Päätelmät

5.1 Novellin lukemistavan vaikutus sanaston monimuotoisuuteen

Tarkastelen seuraavaksi tuloksiani ensimmäisen tutkimuskysymyksen ja hypoteesini kautta. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli: ”Vaikuttaako novellin lukemistapa suomea toisena kielenään opiskelevan sanaston monimuotoisuuteen kirjoittamistehtävissä?” ja hypoteesiksi asetin, että ”Monisteesta luettu novelli vaikuttaa positiivisemmin suomea toisena kielenään opiskelevan tekstintuottoon.”.

Tuloksista voidaan nähdä, että opiskelijoiden kirjoitelmien sanamäärät olivat hiukan suurempia äänikirjasta kirjoitettaessa. Yleisesti voidaan kuitenkin nähdä, että tekstien sanamäärät eivät vaihdelleet yksilön tekstien välillä kovin suuresti. Ainoastaan silloin, jos opiskelija oli jättänyt vastaamatta toiseen tehtävistä. Näin ollen voidaan todeta, että asettamani hypoteesi siitä, että monisteesta kirjoittaminen tuottaisi enemmän ja monipuolisemmin sanoja, ei toteutunut.

5.2 Lukutottumuksien ja arvioidun kielitaidon vaikutus sanaston monimuotoisuuteen

Seuraavaksi tarkastelen tuloksia toisen tutkimuskysymyksen ja hypoteesin kautta. Toinen tutkimuskysymykseni oli: ”Vaikuttaako suomea toisena kielenään opiskelevan lukutottumukset tai arvioitu kielitaito hänen tuottamaansa sanaston monimuotoisuuteen?” ja hypoteesini tähän tutkimuskysymykseen oli: ”Paljon lukevilla ja kielitaitonsa hyväksi arvioivilla sanaston monimuotoisuus ovat suurempia kirjoittamistehtävissä.”

Tuloksista voidaan nähdä, että kielitaito ja lukutottumukset näyttivät vaikuttavan positiivisesti opiskelijoiden tekstien sanaston monimuotoisuuteen. Voidaan siis todeta näiden tulosten perusteella, että mitä paremmin opiskelija koki osaavansa kieltä, sitä enemmän ja monipuolisemmin hän kirjoitti tekstiinsä sanoja.

Lisäksi mitä enemmän opiskelija luki kirjoja vapaa-ajallaan, joko äidinkielellään tai suomeksi, sitä monipuolisemmin hän kirjoitti sanoja tekstiinsä. Aineistossa oli kuitenkin myös yksi opiskelija, joka ei lukenut vapaa-ajallaan paljoa ja hänen tekstiensä sanaston monimuotoisuus oli kohtuullisen hyvä. Sillä, lukiko opiskelija kirjoja omalla äidinkielellään

vai suomeksi ei näyttänyt olevan tässä aineistossa suurta merkitystä. Näin ollen voidaan todeta, että toinen hypoteesini piti ainakin osittain paikkaansa.

5.3 Motivaation vaikutus sanaston monimuotoisuuteen

Viimeiseksi tarkastelen tuloksia kolmannen tutkimuskysymyksen kautta, joka oli:

”Motivoiko jompikumpi, äänikirja tai perinteinen kirja, suomea toisena kielenään opiskelevia enemmän kuin toinen ja vaikuttaako tämä tekstintuottotehtävissä sanaston monimuotoisuuteen?” Hypoteesini tähän tutkimuskysymykseen oli: ”Äänikirjana kuunneltu novelli motivoi opiskelijoita enemmän ja vaikuttaa positiivisesti sanaston monimuotoisuuteen.”

Tuloksien mukaan opiskelijat pitivät enemmän monisteesta lukemisesta. Tästä huolimatta opiskelijoiden sanaston monimuotoisuus oli hieman suurempaa äänikirjasta kirjoitetussa tekstissä. Tämä jättää kysymyksen siitä, vaikuttivatko novellivalinnat tai tutkimuksen toteutus tuloksiin. Monisteesta kirjoitettu teksti kirjoitettiin kuitenkin heti äänikirjana kuunnellun jälkeen, joten opiskelijoiden motivaatio kirjoittaa toista tekstiä on voinut olla huonompi. Näin ollen viimeinen hypoteesini piti osittain paikkansa. Opiskelijat kirjoittivat monipuolisempaa tekstiä äänikirjasta, mutta eivät kokeneet sitä itse motivoivammaksi lukemistavaksi.

5.4 Pohdinta

Tutkielman tulokset antavat tietoa siitä, että äänikirjat voisivat olla enemmänkin hyödynnettävissä suomen kielen opetuksessa. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että opiskelijat saivat kirjoitettua hieman enemmän tekstiä äänikirjasta kuin monisteesta. On kuitenkin tärkeää valita kuunneltavaksi sellaisia kirjoja, jotka vievät oppimista eteenpäin toivotulla tavalla.

Tutkimukseni novellivalinnat ovat voineet vaikuttaa tuloksiin jonkin verran. Vilja-Tuulia Huotarisen novelli oli melko selkeä juonellinen novelli, joka kertoi todellisesta henkilöstä. Hannu Rajaniemen novelli taas oli melko abstraktilla tasolla liikkuva kuvaus ihmisestä. Tutkielmani tuloksiin on siis voinut vaikuttaa opiskelijoiden kyky ymmärtää, omaksua ja tulkita novelleja ja niiden aiheita syvemmin.

Tutkimukseni luotettavuuteen vaikuttaa opiskelijoiden mielenkiinto kyseistä tehtävää kohtaan. Osa opiskelijoista ei halunnut kirjoittaa tutkimukseen kovin laajasti ja osa vastasi kirjoittamistehtävissä melkein sivullisella tekstiä. Myös tutkimusasetelma on voinut vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Jäin pohtimaan, olisiko teksteihin saanut enemmän sanoja, jos suoritukset olisi toteutettu eri kerroilla. Nyt äänikirjan jälkeen annettiin suoraan tehtäväksi kirjoittaa teksti monisteen pohjalta.

Lisäksi tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa se, että se on tehty vain pienelle joukolle lukioikäisiä. Näin ollen tutkimustuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkia suomea toisena kielenään opiskelevia lukiolaisia. Tutkimukseni luotettavuutta parantaa se, ettei oppituntien aikana ollut mitään häiriötekijöitä. Tutkimusjoukko oli valittu myös siten, että ryhmät olivat helposti vertailtavissa. Kaikki opiskelijat vastasivat kumpaankin kysymykseen, joten tuloksista voidaan päätellä suuntaviivoja sille, miten novellien lukemistavat vaikuttivat opiskelijoiden tekstintuottamiseen.

Opettajan rooli kuuntelutaidon harjoittamisessa on suuri. On tärkeää, että opettaja opettaa opiskelijoille kuuntelun taitoja ja ohjaa kuuntelemaan tekstistä tehtävän kannalta olennaisia asioita. (Aponte-de-Hanna 2012; Toapanta 2022.) Lisäksi aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että lukupiirit ja kirjoista keskustelu voi viedä oppimista uudelle tasolle (Jytilä & Kekki 2022; Toapanta 2022). Äänikirjoistakin voisi järjestää lukupiirejä, joissa käytäisiin kirjojen tapahtumia ja esimerkiksi hankalia ilmauksia yhdessä läpi.

Erilaisten opetusmenetelmien käytöstä suomen kielen opetuksessa on saatu positiivisia tutkimustuloksia. Laulujen ja pelien käytön on esimerkiksi todettu vaikuttavan oppimiseen positiivisesti. (Alisaari 2016; Rantanen 2011; Su & Cheng 2015.) Lukion opetussuunnitelman perusteet (2019) ohjaa myös käyttämään kirjallisuutta monipuolisesti ja monikanavaisesti hyödyksi opetuksessa. Olisikin tärkeää tutkia ja testata äänikirjojen antamia mahdollisuuksia suomen kielen opetukselle lukiossa enemmän.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista lukea enemmän tutkimusta äänikirjoista ja niiden vaikutuksesta erilaisten oppijoiden sanaston tuottamiseen. Tutkimukseni aineistossa opiskelijoiden kokemus äänikirjojen motivoivuudesta ja ymmärtämisestä vaihteli paljon. Olisi siis mielenkiintoista tietää, miten tämä näkyy suuremmassa otoksessa.

Olisi mielenkiintoista saada myös tutkimustietoa siitä, miten opettajat suhtautuvat äänikirjojen käyttöön opetuksessa. Lisäksi eri kirjallisuuden genrejen tutkiminen äänikirjojen kautta olisi

mielenkiintoista. Esimerkiksi tutkimusta voitaisiin tehdä siitä, vaikuttaako runojen kuuntelu äänikirjana negatiivisesti niiden ymmärtämiseen.

Lähteet

- Alisaari, J. *Songs and Poems in the Second Language Classroom. The Hidden Potential of Singing for Developing Writing Fluency*. Väitöskirja. Turun yliopisto, 2016.
- Alisaari, J. & Heikkola, L. M. 2016. *Laulamalla sujuvuutta suomenoppijoiden kirjoittamiseen*. *Kasvatus* 47:4, 313–326.
- Aponte-de-Hanna, C. 2012. *Listening Strategies in the L2 Classroom: More Practice, Less Testing*. *College quarterly* 15(1).
- Covington, M. & McFall, J. 2010. *Cutting the Gordian Knot: The Moving-Average Type-Token Ratio (MATTR)*. *Journal of quantitative linguistics* 17(2). 94–100.
- Honko, M., Jarvis S. & Vainio, S. 2019. *Lukijat sanaston monimuotoisuutta määrittämässä: Leksikaalisen diversiteetin tarkastelua määrällisen ja laadullisen tutkimuksen rajapinnassa*. *Virittäjä* 123:1.
- Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019.
<https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot>
- Jarvis, S. 2013b. *Capturing the Diversity in Lexical Diversity*. *Language Learning* 63(s1). 87–106.
- Jarvis, S. 2017. *Grounding lexical diversity in human judgments*. *Language Testing* 34(4). 537–553.
- Jytilä, R., & Kekki, N. (2022). *Kohti ylirajaista lukemista: Lukupiiri aikuisten maahanmuuttaneiden yhteisöllisen oppimisen menetelmänä*. *Aikuiskasvatus*, 42(2), 119–132.
- Kaasinen, S. 2020. *Tutkimusasetelmien tarkastelu: Tavoitteena paras menetelmä äänikirjojen ja kirjojen vertailuun S2-opetuksessa*. Tieteellinen essee. Turun yliopisto.
- Kastari, M. 2019. *Aikuisten S2-oppijoiden kielenoppimisen kokemuksia selkomukautetun kaunokirjallisuuden parissa*. *Puhe ja kieli*, 39:4, 345–365.
- Kekki, N. & Jytilä, R. 2021. *Tuntemattomalla päähän? Lukupiirimetelmä ja kaunokirjallisuuden käyttö suomen kielen opetuksessa*. *Suomenopettajat-lehti*. 1/2021. 14–18.
- Opetushallitus. 2019. *Lukion opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus. 2014. *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Opetushallitus.
- Rantanen, V. 2011. *Ekapeli-Maahanmuuttaja lasten lukemaan oppimisen tukena*. *NMI-Bulletin*. 1/2011. 26–32.

Su, C-H. & Cheng, C-H. 2015. *A mobile gamification learning system for improving the learning motivation and achievements*. Journal of Computer Assisted Learning. 31:3. 268–286.

Toapanta, J. 2022. *Metacognitive Awareness in L2 Listening: A Transition from Doing Listening to Teaching It*. Research-Publishing.net. 103–111.

Turun yliopiston opinto-opas. 2020–2022. *Suomen kieli ja kulttuuri (ei-äidinkiellisille)*. <https://opas.peppi.utu.fi/fi/ohjelma/15009?period=2020-2022>

Aineistonkeruussa käytetyt novellikokoelmat:

Haanpää, P. & Riikonen, M. 2022. *Tusina*. Helsinki: Art House.

Huotarinen, V-T. 2019. *Heistä tuli taiteilijoita*. Helsinki: WSOY.

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslomake

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää vaikuttaako kirjan formaatti suomen kielen oppijoiden tekstin tuottamiseen. Tutkimuksen aluksi kysyn muutaman yleisen kysymyksen. Tämän jälkeen tulemme kuuntelemaan yhden novellin äänikirjasta ja kirjoitatte siitä tekstin. Tämän jälkeen saatte lukea toisen novellin monisteesta ja kirjoittaa siitä samanlaisen tekstin. Lopuksi kysyn kumman, äänikirjan vai paperisen monisteen, koitte paremmaksi ja miksi.

Tutkimuksen aluksi:

1. Kuinka kauan olet opiskellut suomen kieltä?
 - a. alle vuoden
 - b. vuoden
 - c. kaksi vuotta
 - d. enemmän kuin kaksi vuotta

2. Kuinka hyvin koet osaavasi suomen kieltä? (Ympyröi numero, jonka koet oikeaksi)

1 = Erittäin huonosti
5 = Erittäin hyvin

huonosti	hyvin			
1	2	3	4	5

3. Kuinka paljon luet kirjoja äidinkielelläsi vapaa-ajallasi?
 - a. En ollenkaan
 - b. Harvoin
 - c. Kerran kuussa
 - d. Useammin kuin kerran kuussa

4. Kuinka paljon luet kirjoja suomeksi vapaa-ajallasi?
 - a. En ollenkaan
 - b. Harvoin
 - c. Kerran kuussa
 - d. Useammin kuin kerran kuussa

Tutkimuksen lopuksi:

7. Pidotko enemmän äänikirjasta vai monisteesta lukemisesta?
 - a. äänikirja
 - b. moniste

8. Kummasta novellista oli helpompi kirjoittaa?
 - a. äänikirjasta kuunnellusta
 - b. monisteesta luetusta

9. Kumman novellin ymmärsit mielestäsi paremmin?
 - a. äänikirjana kuunnellun
 - b. monisteesta luetun

10. Kuunteletko vapaa-ajallasi äänikirjoja?
 - a. kyllä
 - b. en

Kiitos, että osallistuit tutkimukseeni! :-)

Liite 2. Tutkimussuostumuslomakkeet

Tutkimussuostumus

Hei!

Olen Susanna Kaasinen ja olen tekemässä sivuaineen tutkielmaa suomen kielen oppiaineeseen Turun yliopistossa. Tutkin suomen kielen oppijoiden tekstien kirjoittamista. Tarkoitukseni on tutkia sitä, vaikuttaako kirjan formaatti (äänikirja vs. paperinen kirja) suomen kielen oppijan tekstin tuottamiseen. Olen tekemässä tutkimustani lukion suomen kielen kurssin oppitunnilla tammikuun aikana.

Tutkimuksessani opiskelijat lukevat yhden novellin paperikirjasta ja kuuntelevat yhden novellin äänikirjasta. Kummankin lukemisen jälkeen opiskelijat kirjoittavat omin sanoin suomeksi, mitä novellissa kerrottiin. Tämän lisäksi opiskelijat täyttävät lyhyen alkukyselyn, jossa kysytään miten hyvin he kokevat osaavansa suomea ja lukevatko he kuinka paljon kirjoja. Tutkimuksen lopuksi tulen vielä kysymään, kumpi tapa lukea kirjaa oli opiskelijoiden mielestä motivoivampi.

En tule tarvitsemaan opiskelijoilta mitään tunnistetietoja (nimi yms.), koska kaikki tutkimukseeni tarvittava materiaali tullaan kirjoittamaan samoille lomakkeille. Näin ollen en tule tietämään vastaukset kerättyäni, kuka on kirjoittanut mitä. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja tutkimukseen osallistumisen saa keskeyttää milloin vain.

Olisin todella kiitollinen kaikista tutkimukseen osallistuvista opiskelijoista!

Jos teillä on mitä tahansa kysyttävää tutkimukseeni liittyen, minuun voi olla yhteydessä sähköpostitse: mkskaas@utu.fi.

Ystävällisin terveisin

Susanna Kaasinen

Saako opiskelija osallistua tutkimukseeni?

Huoltajan suostumus:

Opiskelija saa _____ ei saa _____ osallistua tutkimukseen.

Allekirjoitus:

Opiskelijan suostumus:

Haluan osallistua tutkimukseen _____

En halua osallistua tutkimukseen _____

Allekirjoitus:

Permit to participate in research

Hello!

My name is Susanna Kaasinen and I'm doing a minor subject research on Finnish language at University of Turku. I'm going to research Finnish learners writing. I want to find out does format of book (audiobook vs. paper book) effect on Finnish learners' texts. I'm going to do my research in upper secondary school's Finnish class in January.

In my research the students are going to read one short story from paper book and listen one short story from audiobook. After each reading students will write in Finnish with their own words what was said in the short story. Students will also answer few questions during the research about how good they think they are in Finnish language and how much they read books in general. In the end of the research, I'm going to ask which format student preferred audiobook or paperbook.

I will not collect any data about students (name etc.) because all the answers are written on the same paper. Because of this I will not know who wrote which text after the research. Participating in this research is completely volunteer and you can cancel your participation at any time.

I would be very glad of every student that participates in my research!

If you have any questions about the research, please contact me via e-mail:

mkskaas@utu.fi.

With warm regards,

Susanna Kaasinen

Can my student participate in this research?

Parent's permit:

Student can _____ cannot _____ participate in this research.

Signature:

Student's permit:

I want to participate in this research _____

I don't want to participate in this research _____

Signature:
